

بانک خاورمیانه
Middle East Bank

افشای سرمایه نظارتی طبق رکن ۳ بازل

طبق رویکرد های Standardised و F-IRB بازل

۲۹ اسفند ۱۳۹۸

فهرست

۰.....	گزارش افشای سرمایه نظارتی طبق رکن ۳ بازل	
۳.....	۱. اصول گزارش	
۳.....	۱.۱. درباره بانک	
۳.....	۱.۲. اصول تلفیق	
۳.....	۱.۳. افشاگری و استانداردهای سرمایه نظارتی بازل ۳	
۴.....	۲. ساختار سرمایه	
۴.....	۳. کفایت سرمایه	
۵.....	۳.۱. نسبت‌های سرمایه نظارتی	
۶.....	۳.۲. دارایی‌های موزون شده به ریسک	
۶.....	۳.۲.۱. رویکرد استاندارد	
۷.....	۳.۲.۲. رویکرد رتبه بندی داخلی بنیادی (F-IRB)	
۸.....	۴. ساختار و وظایف مدیریت ریسک	
۹.....	۵. ریسک اعتباری	
۹.....	۵.۱. سیاست های ریسک اعتباری	
۱۰.....	۵.۲. حدود اختیارات سطوح مختلف سازمانی برای تصویب تسهیلات و تعهدات	
۱۰.....	۵.۳. دارایی‌های در معرض ریسک اعتباری	
۱۰.....	۵.۳.۱. کل موجودی دارایی	
۱۰.....	۵.۳.۲. موجودی نقد و شبه نقد	
۱۰.....	۵.۳.۳. تسهیلات اعطایی	
۱۱.....	۵.۳.۴. اوراق بهادار	
۱۱.....	۵.۳.۵. سهام	
۱۱.....	۵.۳.۶. دارایی‌های زیر خطی	
۱۲.....	۵.۳.۷. توزیع دارایی های اعتباری بر اساس نوع صنعت و منطقه جغرافیایی	
۱۲.....	۵.۴. سیستم رتبه دهی اعتباری	
۱۲.....	۵.۵. تعیین پارامترهای ریسک اعتباری	
۱۲.....	۵.۵.۱. احتمال نکول	

۱۲.....	میزان اکسیژر در معرض نکول.....	۵.۵.۲
۱۲.....	زیان در صورت نکول.....	۵.۵.۳
۱۳.....	کاهش ریسک اعتباری.....	۵.۶
۱۳.....	آزمون بحران.....	۵.۷
۱۵.....	ریسک بازار.....	<u>۶</u>
۱۵.....	گزارش دهی از ریسک بازار.....	۶.۱
۱۵.....	اندازه گیری ریسک بازار.....	۶.۲
۱۵.....	ریسک نرخ بهره.....	۶.۳
۱۶.....	ریسک نرخ بهره روی اقلام قابل داد و ستد.....	۶.۳.۱
۱۶.....	ریسک نرخ بهره دارایی‌ها و بدهی‌های غیر معاملاتی.....	۶.۳.۲
۱۷.....	ریسک نرخ ارز.....	۶.۴
۱۷.....	ریسک سهام.....	۶.۵
۱۷.....	ریسک عملیاتی.....	<u>۷</u>
۱۸.....	روش خود ارزیابی ریسک و کنترل.....	۷.۱
۱۸.....	سامانه شناسایی ریسک های عملیاتی.....	۷.۲
۱۸.....	فرایند خدمات و محصولات جدید.....	۷.۳
۱۹.....	انباره ریسک.....	۷.۴
۱۹.....	رویکرد اندازه گیری استاندارد به روز شده.....	۷.۵

۱. اصول گزارش

۱/۱ درباره بانک

بانک خاورمیانه در سال ۱۳۹۲ در شهر تهران با شماره ثبت ۴۳۰۷۹۵ تاسیس و در سامانه بورس اوراق بهادار تهران (TSE) با نماد "وخور" ثبت شده است. استراتژی کسب و کار این بانک به عنوان یک بانک شرکتی بر پایه تامین مالی و سرمایه گذاری بر مشتریان حقوقی و اشخاص حقیقی دارای درآمد بالا می باشد و با تعداد شعب کم، در تلاش است تا با بکارگیری تکنولوژی، بانکداری از راه دور و استفاده از اینترنت بانک و موبایل بانک به مشتریان خود در سراسر کشور خدمات ارائه نماید. این بانک با تیم مدیریتی قوی به همراه سرمایه انسانی ماهر و با انگیزه، در یک بازه زمانی نسبتاً کوتاه توانسته است خود را به عنوان یکی از سودآورترین بانک های ایران معرفی کند.

۱/۲ اصول تلفیق

صورت های مالی تلفیقی بانک شامل حساب های بانک و شرکت های تابعه آن، از جمله شرکت هایی که بانک در آن دارای حق رأی بوده و نفوذ قابل توجهی بر تصمیمات عملیاتی و تأمین مالی شرکت دارد، می باشد. بنابراین، در صورت های مالی تلفیقی، حساب ها و معاملات بین شرکت ها حذف شده اند. نتایج عملیات شرکت های وابسته از تاریخی که با بانک ذینفع واحد شده اند، در صورتهای مالی درج شده است. دارایی هایی که توسط بانک مدیریت ولی در مالکیت بانک نیستند ("custodianship") در صورتهای مالی تلفیقی اعمال نمی شوند. تهیه صورتهای مالی تلفیقی مطابق با اصول استانداردهای حسابداری ایران است و توسط حسابرسان مستقل و بازرسی قانونی کنترل می شود و اطلاعات آن در بخش گزارش حسابرس و صورتهای مالی حسابرسی شده ارائه گردیده است.

۱/۳ افشاگری و استانداردهای سرمایه نظارتی بازل ۳

بانک خاورمیانه علاوه بر رعایت الزامات سرمایه نظارتی ابلاغ شده توسط بانک مرکزی ایران (CBI)، به طور داوطلبانه کفایت سرمایه خود را مطابق رهنمود های بازل ۳ ارائه می دهد. بازل ۳ یک چارچوب نظارتی متشکل از سه رکن به شرح ذیل می باشد:

- رکن اول: کفایت سرمایه و حداقل سرمایه مورد نیاز
- رکن دوم: بررسی نظارت بر ارزیابی کفایت سرمایه و راهبردهای بانکها و مؤسسات مالی
- رکن سوم: ترویج انضباط در بازار از طریق شفافیت و افشای عمومی کفایت سرمایه و نقدینگی

محاسبه کفایت سرمایه مطابق با رهنمودهای بازل ۳ با دو رویکرد استاندارد (Standardized Approach) و رتبه بندی داخلی (IRB²) ارائه می شود. همچنین، رویکرد رتبه بندی داخلی به رویکرد بنیادی (F-IRB³) و پیشرفته (A-IRB⁴) تقسیم شده است. در حال حاضر بانک

¹ Tehran Stock Exchange

² Internal Rating Based approach

³ Fundamental Internal Rating Based approach

⁴ Advanced Internal Rating Based approach

خاورمیانه کیفیت سرمایه خود را بر اساس رویکرد های Standardized و F-IRB به صورت جزئی برای زیر مجموعه از طبقه های دارایی از جمله تسهیلات شرکتی، تامین مالی پروژه ها از طریق صندوق توسعه ملی^۵ و اقلام زیر خطی ترازنامه ارائه می کند.

۲. ساختار سرمایه

بازل ۳ سرمایه را به دو دسته سرمایه لایه ۱ و سرمایه لایه ۲ طبقه بندی می کند. سرمایه لایه ۱ از سرمایه عادی لایه ۱ (CET1^۶) و سرمایه اضافی لایه ۱ (AT1^۷) تشکیل شده است که در حال حاضر بانک خاورمیانه از ابزارهای سرمایه ای که مشمول شرایط AT1 هستند، استفاده نمی نماید. بنابراین، سرمایه لایه ۱ بانک خاورمیانه کاملاً از سرمایه CET1 تشکیل شده است. کل سرمایه این بانک، طبق بازل ۳ معادل مبلغ سرمایه لایه ۱ و لایه ۲ است.

جدول زیر ترکیب سرمایه بانک را مطابق رویکرد Standardized بازل ۳ در تاریخ ۱۳۹۸/۱۲/۲۹ نمایش می دهد. از آنجا که سرمایه گذاری در موسسات مالی کمتر از ۱۰٪ سرمایه لایه ۱ بوده است، لزومی بر کسر مبلغ مازاد آن از سرمایه لایه مذکور نیست.

جدول ۱- ترکیب سرمایه بانک خاورمیانه در تاریخ ۱۳۹۸/۱۲/۲۹ (میلیون ریال)

سرمایه	۱۰,۰۰۰,۰۰۰
سود انباشته	۸,۷۵۷,۸۱۵
اندوخته قانونی	۳,۵۱۲,۴۱۵
سایر اندوخته ها	-
دارایی های نامشهود	(۲۲۹,۵۵۵)
سرمایه گذاری در نهاد های مالی که بیش از ۱۰٪ سرمایه لایه یک است	-
سایر تعدیلات نظارتی	(۱۸۳,۷۰۲)
سرمایه لایه ۱	۲۱,۸۵۶,۹۷۳
مازاد تجدید ارزیابی دارایی ها	-
ذخایر عمومی تا نهایتاً ۱.۲۵٪ دارایی های موزون شده	۱,۷۶۸,۰۲۱
سایر تعدیلات نظارتی	(۱۸۳,۷۰۲)
سرمایه لایه ۲	۱,۵۸۴,۳۱۹
کل سرمایه طبق رویکرد استاندارد	۲۳,۴۴۱,۲۹۲

۳. کیفیت سرمایه

5 Specialized lending exposures

6 Common Equity Tier 1 Capital

7 Common Equity Tier 1 Capital

بانک خاورمیانه وضعیت سرمایه را مطابق با میزان ریسک پذیری خود (سند اشتباهی ریسک) مدیریت نموده و اطمینان دارد که در هر زمان برای حمایت از فعالیت های تجاری در راستای استراتژی کلی کسب و کار خود، سرمایه کافی در اختیار دارد. حاکمیت شرکتی بانک، فرآیند مدیریت سرمایه را به عنوان یک عامل مهم در تدوین استراتژی کسب و کار، اشتباهی ریسک و تعیین محدوده قابل قبول ریسک مدنظر قرار می دهد. مدیریت ریسک بانک، به صورت ادواری ارزیابی کفایت سرمایه داخلی (ICAAP)^۸ را بر اساس ریسک اکسپوزر فعلی انجام می دهد. فرآیند ارزیابی داخلی کفایت سرمایه، یک ارزیابی موثر از منابع و نیازهای سرمایه ای بانک، تحت شرایط عادی و بحرانی اقتصادی می باشد. هیئت مدیره بانک همواره بر اجرای ICAAP نظارت دارند. لذا، دپارتمان مدیریت ریسک مرتباً هیئت مدیره را از میزان سرمایه اقتصادی، کفایت نقدینگی و کفایت سرمایه مطلع نموده و در جهت تقویت روند نظارت ICAAP به آنها کمک می کند.

۳/۱ نسبت های سرمایه نظارتی

بانک خاورمیانه در تاریخ ۱۳۹۸/۱۲/۲۹ دارای سرمایه مناسب و بیش از نیاز سرمایه نظارتی بوده است. نسبت کفایت سرمایه (CAR^۹) مطابق با سه مدل جداگانه اندازه گیری و گزارش شده است:

- دستورالعمل بانک مرکزی
- رویکرد Standardised بازل ۳
- رویکرد F-IRB بازل ۳

جهت دریافت اطلاعات بیشتر در خصوص محاسبه کفایت سرمایه بانک طبق دستورالعمل بانک مرکزی، به یادداشت ۳-۷-۴۸ صورت مالی مراجعه شود. جدول زیر نسبت های سرمایه ای بانک را مطابق با رویکرد Standardized و F-IRB بازل نشان می دهد.

جدول ۲- خلاصه ای از نسبت های سرمایه ای نظارتی بازل ۳

^۸Internal Capital Adequacy Assessment Process

^۹ Capital Adequacy Ratio

بازل ۳		
رویکرد F-IRB	Standardised رویکرد	(میلیون ریال)
سرمایه نظارتی		
۲۱,۸۵۶,۹۷۳	۲۱,۸۵۶,۹۷۳	سرمایه لایه ۱
۲۲,۸۴۴,۹۲۸	۲۳,۴۴۱,۲۹۲	کل سرمایه
دارایی ها		
۱۹۵,۲۷۶,۲۰۰	۲۰۰,۱۶۴,۴۳۶	دارایی های موزون شده به ریسک
نسبت های سرمایه ای		
۱۱.۲٪	۱۰.۹٪	کفایت سرمایه : حقوق صاحبان سهام/سرمایه لایه ۱
۱۱.۷٪	۱۱.۷٪	کفایت سرمایه : حقوق صاحبان سهام/کل سرمایه
۹.۶٪	۹.۶٪	نسبت اهرمی طبق بازل ۳ ^۱

۱. سرمایه لایه ۱ تقسیم بر مجموع دارایی های بالا خط و دارایی های زیر خط پس از اعمال ضریب تبدیل.

۳/۲ دارایی های موزون شده به ریسک

رویکردهای Standardised و F-IRB بازل ۳ شامل برآورد ریسک های اعتباری، ریسک بازار و ریسک های عملیاتی است.

۳/۲/۱ رویکرد استاندارد

جهت تخمین ریسک اعتباری طبق رویکرد استاندارد، دارایی های در معرض ریسک اعتباری^{۱۰} با در نظر گرفتن وزن ریسک اعلام شده، در دسته ها و زیر مجموعه های از پیش تعریف شده بازل ۳ طبقه بندی شده اند.

ریسک بازار شامل ریسک ناشی از معاملات اوراق بهادار، ارزهای خارجی (FX) و دارایی های در معرض ریسک از نوع کالا می باشد. سرمایه مورد نیاز برای ریسک بازار براساس دستورالعمل بانک مرکزی (یادداشت ۲-۲-۷-۴۸ صورت های مالی) محاسبه شده است. محاسبه دارایی های موزون شده به ریسک بازار نسبتاً نزدیک به دستورالعمل های تعیین شده در رویکرد استاندارد بازل ۳ (منتشر شده در ژانویه ۲۰۱۹) که با توجه به اقتصاد ایران تعدیل شده است، می باشد.

سرمایه مورد نیاز برای پوشش ریسک عملیاتی بانک، با بکارگیری روش استاندارد بروز شده بازل ۳ (دسامبر ۲۰۱۷)^{۱۱} اندازه گیری شده است.

جدول زیر میزان دارایی های موزون شده به ریسک (RWA^{۱۲}) را طبق رویکرد Standardized بازل ۳ در تاریخ ۱۳۹۸/۱۲/۲۹ نشان می دهد.

¹⁰ Credit exposure

¹¹ Basel 3 - Updated Standardised Measurement Approach (USMA)

¹² Risk Weighted Assets

جدول ۳- دارایی های موزون شده به ریسک طبق رویکرد استاندارد بازل ۳ در تاریخ ۱۳۹۸/۱۲/۲۹

گروه ریسک	مقدار قبل از CRM و CCF (میلیون ریال)	مقدار پس از CRM و CCF (میلیون ریال)	دارایی موزون شده به ریسک (میلیون ریال)
سرمایه گذاری در اوراق بهادار دولتی با درآمد ثابت	۳۸,۴۴۵,۷۷۹	۳۸,۴۴۵,۷۷۹	-
بانک های توسعه چند جانبه	۴,۵۳۱	۴,۵۳۱	۲,۲۶۶
بانک ها	۲۰,۹۹۹,۰۰۵	۲۰,۹۹۹,۰۰۵	۱۶,۸۱۱,۸۰۵
تسهیلات مشتریان حقوقی	۶۳,۳۴۴,۷۰۲	۵۱,۹۴۳,۵۰۱	۵۱,۲۰۶,۷۱۹
تامین مالی پروژه ها از طریق صندوق توسعه ملی	۵۰,۱۷۴,۱۱۰	۵۰,۱۷۴,۱۱۰	۵۹,۷۰۳,۸۸۹
اکسپوز ها با پشتوانه وثیقه ملکی	۳۲۴,۰۴۲	۳۲۴,۰۴۲	۶۴,۸۰۸
تسهیلات مشتریان حقیقی	۳,۱۳۵,۷۸۱	۳,۰۵۳,۶۶۲	۲,۹۶۹,۹۲۲
سرمایه گذاری بلند مدت در سایر سهام	۳۰۲,۳۸۸	۳۰۲,۳۸۸	۷۵۵,۹۷۰
سایر دارایی ها	۱۱,۷۶۳,۹۹۴	۱۱,۷۶۲,۵۶۲	۷,۱۴۷,۴۱۸
تسهیلات غیر جاری	۳,۳۵۶,۰۲۰	۳,۳۵۳,۷۴۶	۴,۸۷۳,۰۳۰
مجموع اقلام بالا خط			۱۴۳,۵۳۵,۸۲۷
تعهدات بابت ضمانتنامه های صادر شده	۵۱,۱۰۸,۱۶۵	۱۱,۷۰۰,۲۷۴	۱۱,۷۰۰,۲۷۴
تعهدات بابت اعتبار اسنادی (دیداری)	۹۱,۷۹۴	۱۸,۳۵۹	۱۸,۳۵۹
تعهدات بابت اعتبار اسنادی (یوزانس)	۴,۸۱۳,۱۱۰	۲,۴۰۶,۵۵۵	۲,۴۰۶,۵۵۵
سایر تعهدات	۳,۴۲۳,۵۵۴	۳,۴۲۳,۵۵۴	۲,۸۲۲,۵۲۱
مجموع اقلام زیر خط			۱۶,۹۴۷,۷۰۹
ریسک بازار	۲,۲۱۸,۸۳۱		۲۷,۷۳۵,۳۸۷
ریسک عملیاتی	۹۵۵,۶۴۱		۱۱,۹۴۵,۵۱۳
مجموع دارایی های موزون شده به ریسک			۲۰۰,۱۶۴,۴۳۶

۳/۲/۲ رویکرد رتبه بندی داخلی بنیادی (F-IRB)

علاوه بر رویکرد Standardized بازل ۳، بانک به صورت داوطلبانه وضعیت سرمایه خود بر اساس رویکرد F-IRB بازل از اطلاعات تاریخی جهت برآورد احتمال نکول (PD) برای تسهیلات گیرندگان حقوقی شامل تسهیلات از محل صندوق توسعه ملی، گزارش می دهد.

مدل رتبه بندی بانک طبق رویکرد F-IRB محدود به اکسپوزر شرکت های تسهیلات گیرنده شامل انواع تسهیلات و تسهیلات از محل صندوق توسعه ملی، ضمانتنامه و اعتبارات اسنادی است. جدول زیر احتمال نکول تاریخی و مقدار اکسپوزر هر دسته از گروه های ریسک را به عنوان درصدی از پرتفوی تسهیلات به اشخاص حقوقی بانک نشان می دهد.

جدول ۴ - داده های تاریخی احتمال نکول و درصد اکسپوزر شرکتهای تسهیلات گیرنده بر اساس رتبه ریسک

رتبه ریسک	احتمال نکول تاریخی	درصد از کل اکسپوزر پرتفوی تسهیلات شرکتی
AAA	۰.۰٪	۰.۰٪
AA	۰.۰٪	۰.۰٪
A	۰.۰٪	۱.۰٪
BBB	۱.۶٪	۱۸.۰٪
BB	۱.۹٪	۱۱.۹٪
B	۵.۴٪	۱۷.۶٪
CCC	۱۶.۷٪	۲۹.۵٪
C/CC	۵۱.۸٪	۶.۴٪
شرکت های رتبه بندی نشده	۰.۹٪	۱۵.۶٪
مجموع		۱۰۰٪

در تاریخ ۱۳۹۸/۱۲/۲۹ میانگین موزون رتبه تسهیلات شرکتی بانک که رتبه بندی شده اند "B" است و کفایت سرمایه بانک طبق رویکرد F-IRB ، ۱۱.۷٪ است که قبلا در جدول ۲ نمایش داده شده است.

۴. ساختار و وظایف مدیریت ریسک

بانک خاورمیانه برای مدیریت ریسک دارای یک رویکرد سیستماتیک می باشد که در چارچوب سند استراتژی ریسک تعریف شده است. جلسه کمیته ریسک بانک^{۱۳} (RC) به صورت هفتگی برگزار و در آن گزارشات مربوط به ریسک های مهم، حدود ریسک و بازبینی استراتژی ریسک صورت می پذیرد. استراتژی ریسک نقش ها و مسئولیت های مشخصی را برای مدیریت ریسک بیان می کند که زمینه را برای تفویض اختیارات به کمیته های مختلف و کارمندان اجرایی و همچنین تعیین محدودیت های قابل قبول ریسک در رابطه با فعالیت های بانک فراهم می نماید.

سند بازل با عنوان "رهنمودهای اصول حاکمیت شرکتی برای بانک ها"^{۱۴} ، که در اکتبر ۲۰۱۴ منتشر شده است، پایه و اساس وظایف و مسئولیت های کمیته ریسک را تعیین می کند. کمیته عالی ریسک بانک خاورمیانه شامل سه عضو هیات مدیره، چهار عضو هیات عامل و مدیر ارشد ریسک است. مدیر ارشد ریسک به عنوان دبیر مسئول اجرای سیاست های کمیته عالی ریسک و گزارش ریسک های مهم به اعضای کمیته می باشد.

واحد ریسک تحت ضوابط و رهنمودهای کمیته ریسک بانک فعالیت می نماید و مسئول اجرای سیاست های ابلاغی کمیته ریسک می باشد. واحد ریسک دارای ۶ کارشناس می باشد و این افراد زیر نظر مدیر ریسک فعالیت می کنند و مدیر ارشد ریسک مسئول سرپرستی مدیر و واحد ریسک می باشد.

حسابرس داخلی بانک مستقلا به هیات مدیره گزارش می دهد و با انجام آزمایش های دوره ای به ارزیابی مستقل و کیفیت سنجی فرآیندها و انجام کنترل های کلیدی در سراسر بانک و همچنین بررسی پورتفوی اعتباری می پردازد.

¹³ Risk Committee

¹⁴ Guidelines - Corporate governance principles for banks

۵. ریسک اعتباری

زبان ناشی از نکول مشتریان اعتباری بانک در بازپرداخت به موقع تعهداتشان ریسک اعتباری تعریف شده است. از جمله محصولات بانک که در معرض ریسک اعتباری قرار می‌گیرند عبارتند از: وام‌ها، ضمانت نامه‌های بانکی، اعتبارات اسنادی، اوراق بهادار و دارایی‌های قابل داد و ستد. رویدادهای نامطلوب کلان اقتصادی اخیر در ایران که بر اثر تحریم‌های یکجانبه آمریکا و ادامه همه‌گیری ویروس کرونا نیز شدت گرفته‌اند، پورتفوی اعتباری بانک را تحت تأثیر قرار داده است و از اثرات این رویدادها می‌توان به کاهش تولید ناخالص داخلی و مصرف سرانه کشور، همراه با تورم بالا در بازار ناپایدار ارز و همچنین عدم اطمینان در مورد نرخ بهره اشاره کرد. افزایش نرخ نکول در بین مشتریان اعتباری بانک منجر به افزایش هزینه‌های پرداختی و ذخیره برای پوشش زبان اعتباری می‌شود.

در بانک خاورمیانه، بررسی ریسک اعتباری برای هر مشتری با ارزیابی اولیه مشخصات مالی، تاریخچه اعتباری، چشم‌انداز کسب و کار و ساختار مدیریت و مالکیت مشتری آغاز می‌گردد. با استفاده از مدل‌های رتبه‌بندی تجربی مخصوص هر صنعت و بر اساس داده‌های موجود، به هر مشتری اعتباری رتبه ریسک در محدوده AAA تا C / CC اختصاص داده می‌شود، که این رتبه نشانگر احتمال نکول (PD) مشتری در طول سال مالی آینده است. مدیریت ریسک بانک رتبه‌بندی اعتباری مشتریان را به صورت مداوم مورد بررسی قرار می‌دهد تا بر تغییرات وضعیت ریسک مشتریان نظارت داشته باشد.

در ارائه نظرات در خصوص ریسک اعتباری مشتریان، علاوه بر رتبه ریسک، وثیقه، تمرکز در حوزه صنعت، میزان کل خط اعتباری تخصیص داده شده به شرکت‌های وابسته (گروه) و همچنین رابطه بلندمدت مشتری با بانک نیز در نظر گرفته می‌شود.

۵/۱ سیاست‌های ریسک اعتباری

سیاست اعتباری بانک خاورمیانه از مقررات بانک مرکزی و همچنین دستورالعمل کمیته نظارت بانکی بازل^{۱۵} پیروی می‌کند. ظرفیت ریسک‌پذیری اعتباری بانک به نسبت پورتفوی اعتباری به سپرده‌ها، معیارهای اندازه‌گیری کفایت سرمایه، معیارهای اندازه‌گیری نقدینگی و مقررات بانک مرکزی وابسته است که این موارد در سند اشتباهی ریسک و استراتژی مدیریت ریسک نیز ذکر شده است.

مشتریان حقوقی هسته اصلی مشتریان اعتباری بانک خاورمیانه را تشکیل می‌دهند. همچنین، بانک از صاحبان مشاغل انفرادی که دارای کارت بازرگانی هستند، جهت ارائه تسهیلات استقبال نموده و در تلاش است که روابط بانکی بلندمدت خود را با همه مشتریان اعتباری حفظ کرده و یا توسعه دهد.

رویکرد اساسی بانک خاورمیانه ارائه خدمات و تسهیلات بانکی به مشتریان به منظور برآورد نیازهای سرمایه در گردش است. حوزه فعالیت‌های بین‌المللی بانک، عمدتاً مربوط به ارائه تسهیلات سرمایه در گردش و اعتبارات اسنادی به شرکت‌های فعال در بخش مواد غذایی و دارویی جهت واردات مواد اولیه و قطعات مورد نیازشان می‌باشد. در موارد خاص، این بانک در زمینه تأمین مالی همگانی نظیر تأمین منابع مالی از طریق بازار سرمایه یا صندوق توسعه ملی^{۱۶} (NDF) فعالیت می‌نماید.

واحد اعتبارات قبل از ارسال اطلاعات به واحد ریسک ارزیابی اعتباری خود از مشتریان را انجام می‌دهد. بخشی از سیاست ریسک اعتباری، حفظ میانگین رتبه ریسک اعتباری کل پورتفوی بانک بوده که طبق رتبه‌بندی موسسه Moody's، این رتبه بالاتر از "B2" (مشابه رتبه "B" در

¹⁵ Basel Committee on Banking Supervision (BCBS)

¹⁶ National Development Fund

(S&P) است. مشتریانی که دارای رتبه اعتباری کمتری هستند، برای پوشش احتمال نکول خود، می بایست وثایق کافی ارائه دهند. بانک به طور مداوم تمرکز تسهیلات کلان را در جهت کاهش ریسک خود بررسی می نماید تا نسبت به رعایت محدودیت های بانک مرکزی برای "تسهیلات مهم" اطمینان حاصل کند.

۵/۲ حدود اختیارات سطوح مختلف سازمانی برای تصویب تسهیلات و تعهدات

تصمیم گیری مصوبات اعتباری در بانک خاورمیانه براساس حدود مقرر، در شعب، کمیته اعتباری مرکز، کمیته عالی و هیات مدیره انجام می شود. یادداشت ۴-۳-۴ صورت های مالی جزئیات حدود اختیارات برای تصویب اعتبار را بیان می کند. برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد مراحل تصویب اعتبار به یادداشت ۲-۳-۴ صورت مالی مراجعه شود.

۵/۳ دارایی های در معرض ریسک اعتباری

۵/۳/۱ کل موجودی دارایی

بر اساس صورت های مالی منتهی به ۱۳۹۸/۱۲/۲۹، کل دارایی های تلفیقی بانک تقریباً ۲۱۲ هزار میلیارد ریال بوده است که در مقایسه با سال قبل، ۷۳ هزار میلیارد ریال افزایش یافته است. عامل اصلی افزایش در کل مانده دارایی ها به دلایل زیر است:

- افزایش تسهیلات اعطائی ناشی از درخواست های اعتباری شرکت ها
- افزایش پرتفو اوراق که در جهت استراتژی بانک جهت متنوع کردن دارایی ها صورت پذیرفته است.
- افزایش وجوه نقد و شبه نقد که ناشی از رشد سپرده ها و سیاست های نقدینگی محطاناته بانک در دوران همه گیری ویروس کرونا (COVID19) می باشد.

۵/۳/۲ موجودی نقد و شبه نقد

این سرفصل با توجه به رشد مشتریان و افزایش سپرده گذاری آن ها، همچنین اتخاذ سیاست محطاناته در دوران همه گیری ویروس کرونا (COVID19) نسبت به سال قبل ۲۰ هزار میلیارد ریال افزایش یافته است. برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد موجودی نقد و معادل نقدی بانک، به یادداشت شماره ۹ صورت های مالی مراجعه کنید.

۵/۳/۳ تسهیلات اعطایی

با توجه به ترازنامه، تسهیلات اعطایی به مشتریان تقریباً ۲۲ هزار میلیارد ریال افزایش یافته است که این افزایش ناشی از تقاضای شدید تسهیلات شرکتی می باشد.

جدول ۵ رفتار بازپرداخت تسهیلات گیرندگان ریالی (تسهیلات جاری) را نشان می دهد. جدول ۶ نیز تسهیلات را بر اساس وضعیت پرداخت به تفکیک نشان می دهد.

جدول ۵- رفتار بازپرداخت تسهیلات گیرندگان ریالی (تسهیلات جاری)

وضعیت دیر پرداخت برای مشتریان جاری	توضیح	درصد از کل مقدار اکسپوژر
عالی	بدون دیرکرد	۱۰٪
خوب	بین ۱ تا ۷ روز دیرکرد	۳۸٪
متوسط	بین ۷ تا ۲۵ روز دیرکرد	۱۹٪
پایین تر از متوسط	بین ۲۵ تا ۶۰ روز دیرکرد	۲۸٪
سایر	هیچ بازپرداختی نداشتند	۵٪
کل مشتریان جاری		۱۰۰٪

جدول ۶- رفتار بازپرداخت تسهیلات گیرندگان بر حسب سر فصل های جاری و غیر جاری (تسهیلات ریالی)

وضعیت سر فصل	توضیح	درصد از کل مقدار اکسپوژر
جاری	کمتر از دو ماه	۹۷.۳٪
سررسید گذشته	بین ۲ ماه تا ۶ ماه	۰.۳٪
معوق	بین ۶ ماه تا ۱۸ ماه	۱.۲٪
مشکوک الوصول	بیش از ۱۸ ماه	۱.۲٪
کل مشتریان جاری		۱۰۰٪

برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد کیفیت، تمرکز، وثیقه، توزیع صنعت و مدیریت تسهیلات، به یادداشت ۴۸.۳ ("ریسک اعتباری") صورت های مالی مراجعه کنید.

۵/۳/۴ اوراق بهادار

در ترازنامه تلفیقی منتهی به سال مالی ۱۳۹۸، سرمایه گذاری در اوراق بهادار خزانه اسلامی، اوراق قرضه دولتی و اوراق بهادار شرکتها در مجموع ۲۸ هزار میلیارد ریال است. بانک از پورتهوی اوراق بهادار در درجه اول جهت مدیریت ریسک بازر و نقدینگی استفاده می کند و همچنین با توجه به شرایط بازار به دنبال اخذ بازده مناسب اقتصادی از این سرمایه گذاریها می باشد. برای اطلاعات بیشتر در مورد اوراق بهادار بدهی، به یادداشت ۱۲.۲ صورت های مالی مراجعه کنید.

۵/۳/۵ سهام

بانک به دلیل ملاحظات مقرراتی و مرتبط با کفایت سرمایه تصمیم بر خروج از پورتهوی خرید و فروش سهام گرفته است. میزان سرمایه گذاریها در سهام در تاریخ ۱۳۹۸/۱۲/۲۹، ۳۰۲،۳۸۸ میلیون ریال بوده است. (این مبلغ در سال گذشته در حدود ۲۶۶،۹۷۱ میلیون ریال بوده است.) برای اطلاعات بیشتر در مورد سرمایه گذاری در سهام به یادداشت ۱۲.۱ صورت های مالی مراجعه کنید.

۵/۳/۶ دارایی های زیر خطی

میزان تعهدات زیر خطی ترازنامه بانک در تاریخ ۱۳۹۸/۱۲/۲۹، از حدود ۴۸ هزار میلیارد ریال در سال قبل، به ۶۳ هزار میلیارد ریال افزایش یافته است. برای اطلاعات بیشتر در مورد اقلام زیر خطی به یادداشت ۴۴ صورت های مالی مراجعه کنید.

۵/۳/۷ توزیع دارایی های اعتباری بر اساس نوع صنعت و منطقه جغرافیایی

برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد توزیع جغرافیایی و صنعت دارایی های در معرض ریسک اعتباری، به یادداشت های ۱-۸-۳-۴۸ "توزیع بخش اقتصادی تسهیلات و سرمایه گذاری در سهام و تمرکز درون یا برون مرزی آن" و ۲-۴۹ "تمرکز جغرافیایی اقلام عمده دارایی ها و بدهی ها و درآمدها" مراجعه کنید.

۵/۴ سیستم رتبه دهی اعتباری

سیستم رتبه دهی اولیه ریسک، شامل تعداد زیادی از مدل های رتبه بندی تجربی و داخلی است که مبتنی بر صنایع مختلف می باشد. چنین مدل هایی معمولاً براساس ترکیبی از اطلاعات موجود در صورت های مالی همراه با اطلاعات خاص مشتریان و بر اساس داده های تاریخی نکول آن ها می باشد. تیم ریسک اعتباری به صورت دوره ای مدل ها را براساس تجربه تاریخی نکول مشتریان به گونه ای می سنجد که رتبه های ریسک و احتمال نکول مشتریان سازگاری لازم را با دسته های مختلف صنعت داشته باشد.

۵/۵ تعیین پارامترهای ریسک اعتباری

میزان عملکرد و مناسب بودن پارامترهای ریسک سرمایه بانک به طور منظم مورد ارزیابی قرار می گیرد. کیفیت صحت هر پارامتر با مقایسه مقادیر پیش بینی شده و نتایج تحقق یافته سنجیده می شود. همچنین با سنجش هر پارامتر با استانداردهای خارجی و یا روش های اندازه گیری جایگزین می توان کیفیت صحت پارامتر ها را تایید نمود.

۵/۵/۱ احتمال نکول

احتمال نکول (PD^{17}) یک تخمین تجربی از میانگین نرخ نکول یک ساله مشتری در شرایط اقتصادی مختلف است. روش تخمین PD ها برای مشتریان اعتباری با رتبه ریسک آن ها و تعریف نکول طبق بازل ۳، یکسان است. "نکول" به معنی عدم پرداخت و یا تاخیر بیش از ۹۰ روز مشتریان در بازپرداخت تعهداتشان است.

۵/۵/۲ میزان اکسپوژر در معرض نکول

اکسپوژر در معرض نکول $(EAD)^{18}$ ، میزان مورد انتظار از زیان در صورت نکول مشتری اعتباری می باشد. درصد EAD مشتریان اعتباری بر اساس تجربه تاریخی بانک و بررسی های آماری محاسبه می گردد.

۵/۵/۳ زیان در صورت نکول

¹⁷ Probability of Default

¹⁸ Exposure-at-Default

زبان در صورت نکول یا "LGD" زبان تخمین زده شده ای (بر حسب درصدی از EAD) است که بانک در هنگام نکول مشتری اعتباری در افق زمانی یک ساله متحمل آن می شود. طبق رویکرد F-IRB بازل، زبان در صورت نکول ۴۵٪ فرض می شود اگرچه LGD تجربی بانک به مراتب کمتر می باشد.

۵/۶ کاهش ریسک اعتباری

بانک اندازه و ریسک پورتهوی تسهیلات خود را با متنوع سازی پورتهوی از منظر اندازه تسهیلات و تمرکز اعتباری در صنایع مختلف، مدیریت می کند. بانک جهت همگام سازی کسب و کار خود با تغییرات وضعیت اقتصادی داخل و خارج کشور، شیوه ها و استانداردهای مدیریت اعتباری خود را به صورت پویا مدیریت می کند.

بانک بر اساس اعتبار تسهیلات گیرندگان و توانایی آن ها در بازپرداخت تعهداتشان، محصولات اعتباری اعطا می کند. (نه بر اساس صرفا وثایق و ضمانت های ارائه شده) با این وجود، در مواقع لزوم از تضمین اشخاص ثالث و وثیقه برای کاهش ریسک اعتباری استفاده می کند و به طور منظم بر ارزش وثایق نظارت دارد.

انواع اصلی وثیقه های اخذ شده توسط بانک شامل پول نقد، اوراق بهادار قابل فروش، املاک و مستغلات، تجهیزات و چک های وصولی تجاری است. استفاده از چک های وصولی تجاری به عنوان وثیقه، به بانک این امکان را می دهد که به طور مداوم بر جریان نقدی و عملکرد تجاری تسهیلات گیرنده نظارت داشته باشد. همچنین بانک جهت اطمینان از تحقق به موقع تعهدات اعتباری تسهیلات گیرنده در مقابل بانک، به عنوان حمایت اخلاقی، از سهامداران و مدیران اصلی شرکت ها ضمانت های شخصی وثیقه می گیرد (به عنوان مثال اقامتگاه های اصلی).

طبق بازل ۳، بانک در محاسبه سرمایه نظارتی از تاثیر وثایق در کاهش ریسک اعتباری استفاده کرده است. وثایق واجد شرایط جهت کاهش ریسک اعتباری در درجه اول شامل سپرده های نقدی و اوراق بهادار قابل فروش می باشد که توسط تسهیلات گیرندگان ارائه می شود. همانطور که در جدول ۳ نشان داده شده است ("دارایی های موزون شده به ریسک طبق رویکرد استاندارد بازل ۳ در تاریخ ۱۳۹۸/۱۲/۲۹")، کاهش اصلی در مقدار اکسپوژر در معرض ریسک، پس از اجرای تکنیک CRM^{۱۹} مربوط به تسهیلات با اشخاص حقیقی، حقوقی و تسهیلات غیر جاری می باشد.

۵/۷ آزمون بحران

در جدول زیر تاثیر سناریوهای مختلف آزمون بحران بر روی نسبت کفایت سرمایه بانک (CAR) قابل مشاهده است. اکسپوژر اعتباری در آزمون بحران شامل تسهیلات به شرکت های حقوقی، تامین مالی پروژه ها از طریق صندوق توسعه ملی و تعهدات زیر خطی ترازنامه می باشد که تمامی این ها حدود ۸۰٪ دارایی های موزون شد به ریسک^{۲۰} بانک را تشکیل می دهد. تسهیلات به بانک ها ۱۰٪ به اشخاص حقیقی کمتر از ۲٪ دارایی های موزون شده به ریسک بانک را تشکیل می دهد و مابقی این دارایی ها موزون به ریسک شامل اکسپوژر تسهیلات غیرجاری، دارایی های غیر اعتباری و به مقدار محدود سرمایه گذاری در سهام است. در زیر مفروضات در نظر گرفته شده جهت آزمون بحران به جزئیات تشریح شده است.

¹⁹ Credit Risk Mitigation

²⁰ به جز ریسک بازار و ریسک عملیاتی

کفایت سرمایه طبق رویکرد F-IRB بازل	وزن ریسک پورتفوی تسهیلات حقوقی	پورتفوی تسهیلات حقوقی					رتبه A- و به بالا (درصد)	سناریو بحران اقتصادی
		رتبه CC/C تا (درصد)	رتبه CCC- تا CCC+ (درصد)	رتبه B- تا B+ (درصد)	رتبه BB- تا BB+ (درصد)	رتبه BBB- تا BBB+ (درصد)		
۱۱.۷٪	۱۱۳.۳٪	۷.۵٪	۳۵.۰٪	۲۰.۹٪	۱۴.۰٪	۲۱.۴٪	۱.۱٪	شرایط عادی ^۱
۱۱.۰٪	۱۳۴.۸٪	۴۲.۵٪	۲۰.۹٪	۱۴.۰٪	۲۱.۴٪	۱.۱٪	۰.۰٪	آزمون بحران ۱ (شرایط بحرانی ملایم) ^۲
۹.۶٪	۱۵۵.۹٪	۶۳.۴٪	۱۴.۰٪	۲۱.۴٪	۱.۱٪	۰.۰٪	۰.۰٪	آزمون بحران ۲ (شرایط بحرانی متوسط) ^۳
۶.۶٪	۱۷۰.۸٪	۷۷.۵٪	۲۱.۴٪	۱.۱٪	۰.۰٪	۰.۰٪	۰.۰٪	آزمون بحران ۳ (شرایط بحرانی خیلی شدید) ^۴

۱- شرایط عادی:

الف. فرض کنید ترکیب دارایی‌ها و وزن ریسک معادل داده‌های صورت‌های مالی منتهی به تاریخ ۱۳۹۸/۱۲/۲۹ باشد.

۲- آزمون بحران ۱ (شرایط بحرانی ملایم)

الف. رتبه تسهیلات اعطائی به شرکت‌ها یک رتبه تنزل پیدا کنند. (معادل سه درجه)

ب. همه تسهیلات دارای رتبه CCC+ و کمتر، به رتبه C/CC تنزل پیدا کنند.

۳- آزمون بحران ۲ (شرایط بحرانی متوسط)

الف. رتبه تسهیلات اعطائی به شرکت‌ها دو رتبه تنزل پیدا کنند. (شش درجه)

ب. همه تسهیلات دارای رتبه B+ و کمتر به رتبه C/CC تنزل پیدا کنند.

پ. اکسپوزر تسهیلات از محل صندوق توسعه ملی یک کاردینال تنزل پیدا کند. (مطابق با *Basel's supervisory slotting criteria for specialized lending*²¹)

۴- آزمون بحران ۳ (شرایط بحرانی شدید)

الف. رتبه تسهیلات اعطائی به شرکت‌ها سه رتبه تنزل پیدا کنند. (نه درجه)

ب. همه تسهیلات دارای رتبه BB+ و کمتر به رتبه C/CC تنزل پیدا کنند.

پ. اکسپوزر تسهیلات از محل صندوق توسعه ملی دو کاردینال تنزل پیدا کند. (مطابق با *Basel's supervisory slotting criteria for specialized lending*)

²¹ طبق سند بازل تسهیلات اعطائی جهت ایجاد پروژه‌ها به ۵ طبقه دسته بندی می‌شوند. وزن‌های دسته‌های ۱ تا ۴ به ترتیب ۷۰٪، ۹۰٪، ۱۱۵٪ و ۲۵۰٪ می‌باشد و اگر پروژه‌های در دسته ۵ (نکول) قرار بگیرد می‌باید ذخیره‌ای برابر با کل مبلغ اکسپوزر در نظر گرفته شود و از این رو مبلغ اکسپوزر از سرمایه بانک کاسته می‌شود.

۶. ریسک بازار

در این بخش، به ریسک ناشی از تغییر در شرایط بازار و تاثیر منفی بر ارزش دارایی ها، بدهی ها و سودآوری بانک، اشاره خواهد شد. دارایی های قابل داد و ستد، اوراق بهادار و سهام و همچنین دارایی های در معرض ریسک نرخ ارز (خارجی) در معرض ریسک بازار هستند.

کمیته دارایی ها / بدهی ها (ALCO) وظیف مدیریت ریسک بازار را برعهده دارد. در جلسات هفتگی کمیته دارایی ها و بدهی های بانک، مسائل مربوط به ریسک بازار، به مدیریت ارشد ارائه می شود و توصیه های لازم در خصوص کنترل این ریسک مطرح می گردد. چارچوب ریسک بازار بانک شامل سیاست ها، روش های اعتبار سنجی و مدل های ارزیابی است. واحد مدیریت ریسک به طور مداوم با استفاده از رویه ها و مدل های متنوع ریسک بازار را بررسی و ارزیابی می نماید.

۶.۱ گزارش دهی از ریسک بازار

در حال حاضر بانک برای محاسبه ریسک بازار، رویکردی را شبیه به روش ساده شده بازل^{۲۳} (منتشر شده در ژانویه ۲۰۱۹) که با توجه به اقتصاد ایران تعدیل شده است، اتخاذ کرده است. برای اطلاعات بیشتر به یادداشت ۲-۷-۴۸ صورت های مالی مراجعه شود.

۶/۲ اندازه گیری ریسک بازار

علاوه بر گزارش های نظارتی، بانک برای اندازه گیری و کنترل ریسک بازار از چندین مدل داخلی استفاده می کند از جمله مدل های بر اساس روش VaR^{۲۴} و تاثیر تغییرات نرخ بهره یکسان در تمامی سررسیدها بر روی دارایی های نگهداری شده در دفاتر معاملاتی^{۲۴} و غیرمعاملاتی^{۲۵} می باشد. میزان اکسپوزر در معرض ریسک بازار که ناشی از ریسک نرخ بهره، ارز خارجی و سهام است با استفاده از مدل های داخلی اندازه گیری و کنترل می شوند.

در روش VaR فرض می شود که باتوجه به تغییرات تاریخی مشاهده شده، حرکت های آتی در نرخ بازار قابل پیش بینی است. با تخمین VaR و انجام آزمون بحران تحت سناریوهای مختلف کلان اقتصادی میزان آسیب پذیری بانک در برابر ریسک مشخص خواهد شد. هدف از این آزمون ها ارائه مکانیسم هشدار زود هنگام در مورد شوک های سیستمیک است. محاسبه VaR با استفاده از انحراف معیار روزانه برای افق ۱۰ روزه و با احتمال یک درصد زیان انجام می شود.

۶/۳ ریسک نرخ بهره

به دلیل تحولات اخیر بازار بدهی در ایران، بانک با افزایش سطح ریسک نرخ بهره مواجه است و ممکن است با رعایت محدودیت های نظارتی در نرخ بهره، بخشی از منابع خود را از دست دهد. این در حالی است که سایر بانک ها به طور قابل توجهی از چنین مقرراتی پیروی نمی کنند.

²² Basel 3 Simplified Standardised Approach

²³ Value at Risk

²⁴ Interest Rate Risk on Trading Book (IRRBTB)

²⁵ Interest Rate Risk on Banking Book (IRRBB)

۶/۳/۱ ریسک نرخ بهره روی اقلام معاملاتی (IRRTB^{۲۶})

تنها دارایی قابل داد و ستد بانک در تاریخ ۱۳۹۸/۱۲/۲۹، اوراق مشارکت دولتی و غیر دولتی است. با وجود بازار ثانویه نسبتاً کوچک اوراق قرضه در ایران، شاهد افزایش قابل توجهی در حجم این اوراق بوده ایم و انتظار می‌رود IRRTB بخش بزرگی از ریسک بازار بانک را تشکیل دهد. با توجه به ماهیت این دارایی‌ها، ممکن است ارزش آنها به دلیل طیف وسیعی از عوامل از جمله بازده، نقدینگی بازار، همبستگی بین بازار و نوسانات بازار تغییر کند. جدول زیر تأثیر تغییر موازی نرخ بهره دارایی‌های قابل داد و ستد را نشان می‌دهد.

جدول ۸- آزمون بحران IRRTB: حساسیت ارزش بازار به دلیل تغییر موازی در منحنی بازده

گروه				
۴ درصد کاهش در نرخ بهره در تمامی سررسیدها	۲ درصد کاهش در نرخ بهره در تمامی سررسیدها	۲ درصد افزایش در نرخ بهره در تمامی سررسیدها	۴ درصد افزایش در نرخ بهره در تمامی سررسیدها	اقلام
۱۳۹۸/۱۲/۲۹				
۱,۷۱۴,۷۴۰	۷۷۴,۶۶۲	(۹۵۰,۵۴۰)	(۱,۷۴۳,۱۰۷)	اوراق بهادار با درآمد ثابت (میلیون ریال)
۱۳۹۷/۱۲/۲۹				
۲۰۹,۹۲۰	۱۰۳,۰۹۱	(۹۹,۵۴۸)	(۱۹۵,۷۳۵)	اوراق بهادار با درآمد ثابت (میلیون ریال)

۶/۳/۲ ریسک نرخ بهره دارایی‌ها و بدهی‌های غیر معاملاتی (IRRTB^{۲۷})

بانک از نرخ شناور یا از اختیار قابل توجهی در ارائه نرخ بهره (به عنوان مثال بازپرداخت زود هنگام) در پورتهوی تسهیلات خود استفاده نمی‌کند. در اثر افزایش در نرخ بهره در کوتاه مدت سودآوری بانک ممکن است کاهش یابد. جدول زیر تأثیر تغییر موازی نرخ بهره در اقلام غیر معاملاتی را نشان می‌دهد.

جدول ۹ - آزمون بحران IRRTB: حساسیت درآمد به دلیل تغییر موازی در نرخ بهره

²⁶ Interest Rate Risk on Trading Book

²⁷ Interest Rate Risk on Banking Book

گروه				اقلام
۴ درصد افزایش در نرخ بهره در تمامی سررسیدها	۲ درصد افزایش در نرخ بهره در تمامی سررسیدها	۲ درصد کاهش در نرخ بهره در تمامی سررسیدها	۴ درصد کاهش در نرخ بهره در تمامی سررسیدها	
۱۳۹۸/۱۲/۲۹				
۲,۱۲۷,۴۱۸	۱,۰۶۳,۷۰۹	(۱,۰۶۳,۷۰۹)	(۲,۱۲۷,۴۱۸)	تسهیلات (میلیون ریال)
(۱,۶۰۰)	(۸۰۰)	۸۰۰	۱,۶۰۰	اوراق بهادار با درآمد ثابت (میلیون ریال)
(۲,۲۴۵,۱۰۹)	(۱,۱۲۲,۵۵۵)	۱,۱۲۲,۵۵۵	۲,۲۴۵,۱۰۹	سپرده ها (میلیون ریال)
(۱۱۹,۲۹۱)	(۵۹,۶۴۶)	۵۹,۶۴۶	۱۱۹,۲۹۱	مجموع (میلیون ریال)
۱۳۹۷/۱۲/۲۹				
۱,۹۷۱,۹۹۲	۹۸۵,۹۹۶	(۹۸۵,۹۹۶)	(۱,۹۷۱,۹۹۲)	تسهیلات (میلیون ریال)
(۱,۶۰۰)	(۸۰۰)	۸۰۰	۱,۶۰۰	اوراق بهادار با درآمد ثابت (میلیون ریال)
(۲,۰۱۴,۵۴۴)	(۱,۰۰۷,۲۷۲)	۱,۰۰۷,۲۷۲	۲,۰۱۴,۵۴۴	سپرده ها (میلیون ریال)
(۴۴,۱۵۲)	(۲۲,۰۷۶)	۲۲,۰۷۶	۴۴,۱۵۲	مجموع (میلیون ریال)

۶/۴ ریسک نرخ ارز

ریسک نرخ ارز بانک عمدتاً ناشی از تعهدات خارج از ترازنامه مانند اعتبارات اسنادی جهت واردات کالا است. بانک خاورمیانه برای بهره‌برداری از تغییرات احتمالی قیمت ارز وارد معاملات ارزی نمی‌شود اما گاهی اوقات در فاصله زمانی کوتاه، عمدتاً به دلیل انجام تعهدات مربوط به مشتریان خود، موقعیت باز ارزی ایجاد می‌کند.

- جداول مندرج در یادداشت ۲-۵-۴۸ صورت‌های مالی، اثرات احتمالی بر درآمد بانک را با توجه به ریسک نرخ ارز تحت مدل‌های تک‌دارایی و واریانس-کواریانس ارزش در معرض خطر (VaR) را نشان می‌دهد.
- جداول در یادداشت ۶-۵-۴۸ صورت‌های مالی مقدار سرمایه مورد نیاز برای پوشش ریسک نرخ ارز را تحت مدل‌های تک‌دارایی و واریانس-کواریانس ارزش در معرض خطر (VaR) را نشان می‌دهد.

۶/۵ ریسک سهام

پورتفوی سرمایه‌گذاری بانک در تاریخ ۱۳۹۸/۱۲/۲۹ برابر با ۳۰۲ میلیارد ریال شامل سرمایه‌گذاری استراتژیک در شرکت بیمه عمر خاورمیانه (در حدود ۳۰۰ میلیارد ریال) بوده است. اطلاعات تکمیلی در یادداشت ۱-۱۲ صورت‌های مالی در دسترس می‌باشد.

۷. ریسک عملیاتی

هفت نوع ریسک عملیاتی طبق کمیته بازل عبارتند از:

- ۱- تخلف داخلی
- ۲- سواستفاده خارجی
- ۳- ایمنی محیط کاری و فعالیت‌های استخدامی
- ۴- مشتریان، محصولات و فعالیت‌های تجاری بانک
- ۵- خسارات فیزیکی
- ۶- اختلال در سیستمها و امکانات بانک
- ۷- شکست در اجرای فرآیندها و خدمات بانکی

بخش مدیریت ریسک از این دسته‌ها برای شناسایی و ارزیابی ریسک‌های عملیاتی به عنوان بخشی از چارچوب "خود ارزیابی ریسک و کنترل" (RCSA) استفاده می‌کند.

۷/۲ روش خود ارزیابی ریسک و کنترل (RCSA)^{۲۸}

فرایند ارزیابی ریسک عملیاتی از روش خود ارزیابی ریسک و کنترل (RCSA) پیروی می‌نماید، که براساس آن:

- هر یک از شعب و واحدهای ریسک پذیر بانک دارای یک نماینده مشخص RCSA هستند که مسئول انجام فرایند ارزیابی درخصوص ریسک‌های واحد خود با همکاری یک کارشناس ریسک می‌باشد.
- نمایندگان تعیین شده RCSA، فراوانی و شدت ریسک‌های عملیاتی شناسایی شده را تعیین کرده و آن‌ها را به دو دسته "ریسک‌های با اهمیت" و "ریسک‌های کم اهمیت" طبقه بندی می‌نمایند.
- رؤسای کلیه واحدهای ریسک پذیر (به کمک کارشناس ریسک مربوطه) موظف‌اند کلیه "ریسک‌های با اهمیت" شناسایی شده در واحد خود را بررسی کرده و جهت کاهش ریسک‌ها روش‌های کنترلی پیشنهاد دهند.
- واحد ریسک، پس از به کارگیری روش‌های کنترلی، تمام ریسک‌های باقیمانده را به عنوان ریسک‌های با اهمیت لحاظ می‌کند و در فهرست انباره ریسک^{۲۹} قرار می‌دهد.

با استفاده از RCSA، تا به امروز ریسک‌های عملیاتی متعددی در بخشهای مختلف بانک و شعب شناسایی شده است.

۷/۳ سامانه شناسایی ریسک‌های عملیاتی

سامانه شناسایی ریسک‌های عملیاتی یک سامانه آنلاین است و تمامی پرسنل بانک (کارمندان و مدیران) به آن دسترسی دارند. این سامانه با هدف شناسایی ریسک‌های فرآیندهای بانک جهت پیشگیری از سواستفاده‌های داخلی و خارجی و همچنین اعمال کنترل‌های مناسب پیاده سازی گردید. تا به امروز ریسک‌های متعددی در این سامانه گزارش و مرتفع شده‌اند.

۷/۴ فرایند خدمات و محصولات جدید (NPSP)^{۳۰}

²⁸ Risks and Controls Self-Assessment

²⁹ Risk Inventory

³⁰ New Product and Services Process

ریسک عملیاتی ناشی از محصولات و خدمات جدید درون بانک و شعب، در یک چارچوب منظم و به کمک دستورالعمل فرایند خدمات و محصولات جدید بانک (NPSP)، به درستی شناسایی و کاهش می یابد.

۷/۵ انبار ریسک

در انبار ریسکها بر اساس ماهیتشان دسته بندی، جمع آوری و ارزیابی می گردند. انبار ریسک بانک خاورمیانه شامل ریسک اعتباری، ریسک بازار، ریسک عملیاتی، ریسک نقدینگی، ریسک تمرکز، ریسک تطبیق با قوانین و شهرت می باشد. در انبار پس از دسته بندی بر اساس ماهیت جزئیات ریسک تشریح و اقدامات لازم جهت مواجهه و کاهش آن بیان می گردد.

۷/۶ رویکرد اندازه گیری استاندارد به روز شده

در حال حاضر سرمایه لازم برای پوشش ریسکهای عملیاتی با استفاده از مدل استاندارد بازل 3 (USMA 31) به روز شده با محاسبه ی شاخص کسب و کار بر پایه درآمدها و هزینه های بهره ای، خدماتی و کارمزدی، و مالی بدست می آید. مطابق این رویکرد، ابتدا شاخص کسب و کار (BI³²) براساس درآمد ها و هزینه های بهره ای، کارمزدهای دارایی های بهره زا و سود و زیان حاصل از سرمایه گذاری های بانک محاسبه شده و سپس مبلغ BI به مؤلفه تجاری (BIC³³) تبدیل می گردد و مطابق دستورالعمل های بازل 3، سرمایه مورد نیاز ریسک عملیاتی اندازه گیری می شود. از آنجا که BIC بانک کمتر از ۱ میلیارد یورو است، نیازی به تعدیل سرمایه ریسک عملیاتی بانک با استفاده از مؤلفه ضرر داخلی (ILM³⁴) نیست.

در مدل USMA میانگین سه ساله هر یک از اجزای زیر استفاده می شود.

- درآمد تسهیلات اعطایی، درآمد بهره ناشی از دارایی های قابل نگهداشت تا سررسید، درآمد بهره ناشی از دارایی های قابل داد و ستد و سایر درآمدهای ناشی از بهره
- هزینه سود سپرده ها
- داراییهای بهره زای ترازنامه شامل کل تسهیلات اعطایی، اوراق و سایر دارایی های بهره زا
- کارمزدها و حق العمل
- خالص سود (زیان) از دارایی های قابل داد و ستد

جدول زیر محاسبه سرمایه لازم برای پوشش ریسک عملیاتی با استفاده از روش USMA را نشان می دهد.

³¹ Updated Standardized Measurement Approach

³² Business Indicator

³³ business indicator component

³⁴ Internal Loss Multiplier

فاکتورها	زیر فاکتورها	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	میانگین
	درآمد تسهیلات اعطایی	۹,۱۳۵,۸۰۵	۱۱,۲۰۸,۴۰۲	۱۲,۴۲۷,۸۳۴	
درآمدهای ناشی از بهره، به جز برای عملیاتی و لیزینگ	درآمد بهره ناشی از دارایی‌های قابل نگه‌داشت تا سررسید	۱,۲۶۴,۷۹۹	۱,۰۶۳,۲۳۷	۲,۴۸۴,۱۹۱	
	درآمد بهره ناشی از دارایی‌های قابل داد و ستد	۶۳۸,۳۸۶	-	۲,۴۴۱,۳۸۵	
	سایر درآمدهای ناشی از بهره	۹۶,۵۳۲	۶۸,۲۶۹	۸۶,۶۷۷	
	حاصل جمع	۱۱,۱۳۵,۵۲۲	۱۲,۳۳۹,۹۰۸	۱۷,۴۴۰,۰۸۷	۱۳,۶۳۸,۵۰۶
هزینه‌های ناشی از بهره، به جز برای عملیاتی و لیزینگ	هزینه سود سپرده‌ها	۸,۱۱۶,۸۶۲	۸,۶۴۴,۷۲۱	۱۰,۰۰۵,۶۹۴	۸,۹۲۲,۴۲۶
دارایی‌های بهره‌زای ترازنامه	کل تسهیلات اعطایی، اوراق و سایر دارایی‌های بهره‌زا	۷۶,۷۲۴,۱۸۸	۱۱۱,۹۴۰,۳۷۹	۱۵۷,۱۴۱,۲۹۲	۱۱۵,۲۶۸,۶۲۰
درآمد سود های تقسیمی سرمایه گذاری ها	درآمد سود سهام و واحد های صندوق سرمایه گذاری	۱۶۸,۴۰۵	۳۴۸,۴۱۳	۳۶۹,۴۴۸	۲۹۵,۴۲۲
درآمد کارمزدها و حق‌العمل	شامل حق الوکاله، گشایش های اعتبارات اسنادی و صدور ضمانت نامه ها	۱,۹۵۱,۸۷۵	۲,۴۶۶,۵۵۲	۴,۴۱۹,۱۳۹	۲,۹۴۵,۸۵۵
هزینه کارمزدها و حق‌العمل	هزینه کارمزد و هزینه مالی	۸۹,۳۴۴	۱۴۱,۲۷۵	۱۳۲,۰۱۳	۱۲۰,۸۷۷
سایر درآمدهای عملیاتی	سایر درآمدها از دارایی‌های غیر جاری	-	-	-	-
سایر هزینه های عملیاتی		-	-	-	-
	جمع سود (زیان) تحقق یافته سرمایه گذاری ها + سود (زیان) خرید و فروش ارز	(۴۲,۷۱۶)	۸۶,۱۸۹	۱۲۱,۸۶۳	-
خالص سود (زیان) از دارایی‌های قابل داد و ستد	خالص سود (زیان) افزایش (کاهش) ارزش سرمایه‌گذاریها	-	-	-	-
	سود(زیان) تسعیر ارز	۴۱۲,۰۲۲	۲,۷۷۹,۸۷۱	۳,۰۲۹,۳۳۴	-
	حاصل جمع	۳۶۹,۳۰۶	۲,۸۶۶,۰۶۰	۳,۱۵۱,۱۹۷	۲,۱۲۸,۸۵۴
شاخص کسب و کار		۷,۹۶۳,۶۷۶			
مؤلفه شاخص کسب و کار		۹۵۵,۶۴۱			
(میلیون ریال)سرمایه لازم برای پوشش ریسک عملیاتی		۹۵۵,۶۴۱			